

Eduskunta

LAUSUNTO 5.5.2020

Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta

stv@eduskunta.fi**Asia: VNS 1/2020 vp Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2021-2024**

Kiitämme mahdollisuudesta lausua Valtioneuvoston selonteosta julkisen talouden suunnitelmaksi vuosille 2021-2024.

Kehitysvammaliiton kohderyhmänä ovat kehitysvammaiset ihmiset ja muut oppimisessa, ymmärtämisessä ja kommunikoinnissa tukea tarvitsevat ihmiset. Maassamme on noin 40 000 kehitysvammaista ja noin 65 000 puhevammaista henkilöä, selkokielen tarvitsijoita arvioidaan olevan jopa 750 000 henkilöä.

Kehitysvammaliitto edistää kehitys- ja puhevammaisten ihmisten tasa-arvoa ja osallistumista yhteiskunnassa, kehittää palveluja sekä edistää alan tutkimusta. Liitto edustaa 92 jäsenorganisaatiota – kuntayhtymiä, kuntia, seurakuntia, rekisteröityjä yhdistyksiä ja säätiöitä – sekä yksityisiä ihmisiä. Liiton jäsenet tekevät kehitys- ja puhevammaistyötä tai toimivat muuten vammaisten henkilöiden hyväksi.

Subjektiiiset oikeudet palveluihin on turvattava poikkeustilanteessa ja sen jälkeen

Kuntien talous tulee olemaan entistä heikommissa tilassa, mikä heijastuu kuntien kykyyn vastata palveluiden kysyntään. Jo nyt palveluiden saatavuus ja laatu vaihtelevat merkittävästi palvelujen tuottajien ja kuntien kesken. Palveluiden laatu on turvattava riittävällä henkilöstömäärällä ja osaamisen kehittämisellä. Vammaispalvelut ovat välttämättömiä vammaisille henkilöille ja niihin ei tule kohdistaa säästötoimia koronakriisissä eikä sen jälkeen.

On myös ensiarvoisen tärkeää, että alan lainsäädännön (vammapalvelulaki, asiakas- ja potilaslaki, sotelaki) valmistelua jatketaan ja näin turvataan subjektiiiset oikeudet palveluihin. Kehitysvammaiset henkilöt elävät takuueläkkeen varassa ja heidän palveluihinsa ei saa kohdistaa asiakasmaksuja.

Kuntoutuksen merkitys ihmisten toimintakyvyn kannalta on merkittävä. Asiakasmaksut eivät saa olla palvelujen saannin este tai aiheuttaa velkaantumista tai toimeentulotuen piirin joutumista.

Koronakriisin jälkeen on turvattava riittävä toimeentulo heikossa asemassa oleville

Koronakriisi on vaikuttanut pahimmin köyhyyttä kokeviin ihmisiin, joilla ei ole taloudellista joustovaraa sopeutua tilanteeseen. Yksin asuvat kehitys- ja puhevammaiset henkilöt ja epävakaisissa perheoloissa olevat vammaiset lapset ja nuoret ovat erityisessä riskissä. Koronakriisi on johtanut perhetilanteiden ja jaksamisen kriisiytymiseen; esimerkiksi vammaislapsiperheissä, joissa on yksi huoltaja; kotiin saatavat palvelut ovat olleet riittämättömät tai perheessä on mielenterveyden ongelmia.

Suomessa on jo ennen koronaepidemiaa ollut puutteita vammaisperheiden saamissa palveluissa. Kriisin aikana ja sen jälkeen on odotettavissa kotiin saatavien palvelujen, kriisipalvelujen ja

lastensuojelun tarpeen lisääntymistä myös Kehitysvammaliiton kohderyhmässä, kun perheet uupuvat. Perhepalvelujen ja lastensuojelupalvelujen resurssit on turvattava koronakriisin aikana ja jatkossa, jotta pystytään mahdollisimman suurelta osin ehkäisemään kriisistä aiheutuvia haittoja.

Omaishoidontuen myöntämisen perusteissa ja määrässä on kuntien välillä vaihtelevia käytäntöjä. Myös perheiden tarpeet huomioivilla palveluilla, kuten riittävällä tilapäishoidolla, voidaan edistää omaishoitajien hyvinvointia ja työllistymistä.

Osatyökykyisten työllisyyden kohentamiseen tulee varata lisäresursseja

Valtioneuvoston selonteossa luvataan lisää rahoitusta työllisyyden kohentamiseen (kuntakokeiluihin 1,1 miljoonaa, 2,5 miljoonaa Ohjaamoiden vahvistamiseen, 0,2 miljoonaa oppisopimusmallin vahvistamiseen).

On tärkeää, että lisärahoituksessa huomioidaan myös osatyökykyiset kehitysvammaiset nuoret ja aikuiset. On toivottavaa, että rahoitusta kohdistetaan myös työhönvalmentajien resurssin vahvistamiseen.

Järjestöjen toimintaedellytykset on turvattava

Valtioneuvoston selonteossa arvioidaan, että Veikkaus Oy:n tarkennettujen tuloennusteiden vuoksi yhteisöille ja säätiöille maksettavien avustusten määrärahataso laskee kehyskaudella 360 milj. eurosta 340 milj. euroon. Järjestöjen toimintaedellytykset tulee turvata muuttuvassa toimintaympäristössä. Järjestöt toimivat lähellä ihmisten arkea ja pystyvät vastaamaan ihmisten tarpeisiin nopeasti ja matalalla kynnyksellä. Järjestöillä on myös merkittävä asema eriarvoisuuden vähentämisessä, osallisuuden ja vaikuttamismahdollisuuksien vahvistamisessa. Vammaisjärjestöillä on tärkeä tehtävä edustaa sellaisia väestöryhmiä, joiden ääni muutoin jää yhteiskunnallisessa osallistumisessa kuulumattomiin.

Oikeus tavalliseen lapsuuteen ja oppimiseen

Näemme tärkeänä, että hallitus on varannut rahaa oppivelvollisuuden pidentämiseen.

Vammaisten lasten ja nuorten oikeus yhdenvertaiseen oppimiseen ja koulutukseen toteutuu huonosti. Syrjinnän kokemuksia aiheuttivat etenkin puuttuva tai riittämätön oppimisen tuki ja yksilöllisiä tarpeita vastaamattomat opetusjärjestelyt. Opettajilta ja muulta kouluhenkilöstöltä puuttuu osaamista ja resursseja eri tavoin vammaisten oppilaiden kohtaamiseen ja heidän oppimisensa tukemiseen.

Merkittävimpiä lasten hyvinvointia vaarantavia tekijöitä ovat yksinäisyys, henkinen ja fyysinen väkivalta sekä perheen köyhyys. Näitä riskitekijöitä kokevat muita enemmän haavoittuviin ryhmiin kuuluvat toimintarajoitteiset lapset ja nuoret.

Vammaiset lapset ja nuoret haluavat osallistua vapaa-ajan toimintaan ja harrastaa samoja asioita kuin muutkin ikäisensä. Lapsilla ja nuorilla oikeus osallisuuteen ei kuitenkaan toteudu, koska yhdenvertaista osallistumista tukevat palvelut, kuten henkilökohtainen apu, kuljetuspalvelut ja tulkkauspalvelut, ovat puutteellisia. Harrastuksissa ja muissa vapaa-ajan toiminnoissa avustaminen jää pitkälti vanhempien vastuulle.

Selkokieliseen tiedonvälitykseen tulee varata rahoitusta

Selkokielisen materiaalin tuottamista tulee lisätä ja tiedon saavutettavuuteen kiinnittää jatkossa huomiota julkishallinnon palveluissa. Selkokieli on nopea tapa levittää tietoa eri kieliryhmille jo ennen kuin tietoa ehditään kääntää kaikille kielille. Selkokieltä tarvitsee Suomessa 650 000 – 750 000 henkilöä, 11- 14 % väestöstä, kehitysvammaisten lisäksi myös monet muut ryhmät, kuten ikäihmiset ja maahanmuuttajat (Selkokielen tarvearvio/Selkokeskus 2019). Monelle heistä myös tiedon etsiminen on haasteellista.

Kehitysvammaliitto 5.5.2020

Susanna Hintsala

johtaja

Miinukka Tuominen-Hakoila

vaikuttamistoiminnan päällikkö